

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора юридичних наук, професора Луценка Юрія Васильовича
на дисертацію Леоненка Андрія Анатолійовича
“Розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці
громадян, знищення чи пошкодження об’єктів власності”,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 “Право” за спеціальністю 081 “Право”**

Вивчення рукопису дисертації Леоненка Андрія Анатолійовича, а також ознайомлення з публікаціями здобувача за темою дослідження дають підстави для попереднього висновку, що дисертант виконав роботу на належному науковому й методологічному рівні та досягнув поставлених дослідницьких цілей. Цей висновок підтверджується сумою основних критеріїв, за якими оцінюються такі наукові роботи.

Актуальність теми дослідження. У документах стратегічного планування зазначається, що забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави від суспільно небезпечних посягань, підтримання громадської безпеки і правопорядку, захист населення і території від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, – належить до пріоритетів розвитку державної політики у сфері громадської безпеки і порядку та діяльності органів внутрішніх справ України.

Забезпечення громадської безпеки здійснюється на національному, регіональному та локальному рівнях (для України – міський, районний рівні та рівень об’єднаних територіальних громад) і передбачає професійну діяльність у таких секторах, як: підтримання правопорядку; діяльність спецслужб та ін., причому державні органи беруть участь у забезпеченні громадської безпеки та цивільного захисту як самостійної безпекової функції в межах своїх компетенцій.

Не зважаючи на це, ситуація із громадською безпекою і правопорядком в Україні залишається складною, але контрольованою.

Глобальний індекс миру (GPI) визначив найнебезпечніші та наймирніші країни світу 2023 року, де Україна у минулому році потрапила до десятки найбільш небезпечних для життя де посіла сьоме місце¹.

У зв’язку з цим, актуальність теми дисертації А. А. Леоненка “Розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці

¹ GLOBAL PEACE INDEX 2023. URL: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2023/06/GPI-2023-Web.pdf>.

громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності” не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і практичному аспектах.

Про актуальність дисертаційного дослідження свідчить і зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Зокрема, дисертаційне дослідження ґрунтується на положеннях рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року”, введеного в дію Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021, а також відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454). Дисертація виконана відповідно до Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 29 вересня 2020 року (протокол № 20) і зареєстровано Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 703, 2020 рік).

Теоретико-методологічна основа дослідження є ґрунтовною та всебічною. Автор критично переосмислює наукові напрацювання відомих вчених, формулює відповідне авторське бачення, відносно розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Вдале визначення об'єкта та предмета дослідження, формулювання на цій підставі взаємопов'язаних та взаємообумовлених завдань дало можливість автору логічно та послідовно викласти матеріал, розкрити повно проблемні питання та надати своїм висновкам переконливої аргументації.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У роботі А. А. Леоненко дослідив стан наукової розробленості проблем та з'ясував сучасний стан дослідження, яке стосується наукової розробленості проблем розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в працях українських та іноземних вчених різних періодів; визначив структуру і розкрив зміст та зв'язки елементів криміналістичної характеристики завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності; визначив та систематизував типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування завідомо неправдивих повідомлень про

загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та запропонував варіанти їх вирішення; виокремив типові слідчі версії та визначив особливості планування розслідування; встановив специфіку взаємодії слідчих з оперативними підрозділами Національної поліції України та іншими правоохоронними інституціями під час розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності; визначив особливості організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій на початковому та інших етапах під час розслідування злочинів, передбачених ст. 259 КК України; з'ясував стан і можливості розширення практики використання спеціальних знань під час розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують в тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, мало розробленими в правовій науці, а також є перспективними для дослідження.

Дисертантом сформульовано *об'єкт* дослідження, яким виступають правовідносини, що складаються у зв'язку з надходженням до правоохоронних органів повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, а також його *предмет* – розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Для досягнення поставленої мети дисертантом було сформульовано та вирішено *сім дослідницьких завдань*:

розкрив стан наукової розробленості проблем розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в працях українських та іноземних вчених різних періодів;

визначив структуру і розкрив зміст та зв'язки елементів криміналістичної характеристики завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

визначив та систематизував типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та запропонувати варіанти їх вирішення;

виокремив типові слідчі версії та визначив особливості планування розслідування;

встановив специфіку взаємодії слідчих з оперативними підрозділами Національної поліції України та іншими правоохоронними інституціями під час розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

визначив особливості організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій на початковому та інших етапах під час розслідування злочинів, передбачених ст. 259 КК України;

з'ясував стан і можливості розширення практики використання спеціальних знань під час розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Вирішення вказаних завдань підтверджується як загальними висновками (стор. 167–171), так і висновками до окремих розділів дисертації (стор. 65–67, 106–107, 165–166).

Теоретичний та емпіричний матеріал, наукові позиції, аналізуються А. А. Леоненко за допомогою комплексу філософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів. Так, основною методологічного інструментарію слугував *діалектичний метод* наукового пізнання, за допомогою якого розкрита проблематика розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в їх динаміці та взаємозв'язку (розділи 1–3). *Системно-структурний метод* використано для визначення структури криміналістичної характеристики завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, способів вчинення кримінальних правопорушень, типових слідчих ситуацій і слідчих версій, з'ясування особливостей проведення слідчих (розшукових) дій (підрозділ 1.2, розділи 2–3). *Застосування формально-логічного методу* дозволило повніше проаналізувати матеріали кримінальних проваджень, слідчої та судової практики, тлумачення поняття криміналістичної характеристики, визначення основних напрямів діяльності слідчих у типових слідчих ситуаціях початкового етапу розслідування (розділи 1–2). Соціологічний і статистичний методи використано для проведення опитування слідчих, аналізу кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та судової практики, узагальнення отриманих результатів дослідження (розділи 1–3).

Належна методологія дослідження є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків і результатів, викладених у рецензованій роботі.

Дисертантом опрацьовано 160 наукових та нормативно-правових джерел, на які автор посилається у тексті рукопису під час полеміки щодо окремих питань проблематики дослідження та обґрунтування власних

висновків, що вказує на достатні знання автором предмета, на його навички до самостійного наукового аналізу.

Зазначені показники свідчать про наявність комплексної, цілісної роботи, вказують, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації мають достатній ступінь наукової обґрунтованості, є достовірними.

Повнота викладення матеріалів дисертаційного дослідження. Дисертацію надано у виді рукопису, загальний обсяг якого становить 205 сторінок. Основна частина дисертації (158 сторінок) охоплює три розділи, що містять тринадцять підрозділів.

Викладені у вступі та розділах основної частини дисертації положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, перспективними для наукового дослідження.

Про обґрунтованість отриманих даних і сформульованих висновків свідчить аналіз теоретичної основи дисертації, її інформаційного та емпіричного підґрунтя. При написанні роботи автор опрацював достатній масив наукової літератури: наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі юридичної психології, теорії права, конституційного, кримінального, кримінального процесуального права та ін.

Емпіричним підґрунтям дослідження є результати статистичної звітності МВС та Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора за 2020–2024 роки; результати вивчення матеріалів Єдиного державного реєстру судових рішень (90 вироків суду у період 2014–2021 років); узагальнені результати опитування 240 слідчих з Вінницької, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької, Чернівецької областей та м. Києва, а також власний досвід роботи дисертанта в правоохоронній сфері.

Наукова новизна висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації полягає в тому, що дисертація А. А. Леоненка є одним з перших у вітчизняній науці дослідженням теоретичних та практичних питань, які визначають методологічні засади розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. У роботі обґрунтовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, що мають значення для криміналістичної науки, в діяльності органів досудового розслідування.

Так, заслуговують на підтримку й визнання елементами наукової новизни дослідження вперше обґрунтовані в рецензованій праці такі здобутки дисертанта:

1) розроблено наукові основи методики розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, що містить розгорнуту криміналістичну характеристику цієї категорії кримінальних правопорушень, практичні рекомендації щодо організації розслідування на початковому етапі, проведення невідкладних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, використання спеціальних знань;

2) запропоновано порядок і послідовність дій слідчого при отриманні анонімного повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками, з урахуванням наявної інформації про можливу причетність конкретної особи (осіб) до вчинення кримінального правопорушення;

3) розкрито особливості організації й тактики проведення процесуальних дій на початковому етапі розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, спрямованих на встановлення і затримання підозрюваної особи, цілей і мотивів вчинення злочину, інших обставин, що підлягають доказуванню.

На увагу і обговорення заслуговують й ті положення, які, будучи відомими в кримінологічній науці, кримінального та кримінального процесуального права в рецензованій роботі були удосконалені, й ті, які одержали в роботі подальший розвиток.

У цілому презентовані автором елементи наукової новизни є достатніми для дисертаційного дослідження такого рівня.

Практичне значення дисертаційного дослідження, яке розглядається, не викликає сумнівів, адже його результати впроваджено й використовуються у: практичній діяльності правоохоронних органів, освітньому процесі та науковій діяльності.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні теоретичні положення і результати, практичні рекомендації дисертаційного дослідження знайшли відображення у десяти наукових публікаціях, серед яких чотири одноосібні наукові статті, опубліковані у вітчизняних юридичних фахових виданнях, шість тез доповідей у збірниках наукових праць за підсумками науково-практичних конференцій.

Наукові публікації дисертанта свідчать про його послідовну роботу над розв'язанням поставленого наукового завдання впродовж 2021–2023 років. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційної роботи. Також слід зазначити, що результати дисертаційного дослідження достатньо апробовані.

Оформлення дисертації. Дисертація А. А. Леоненка оформлена згідно із нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, що оптимально поєднує складові представлено дослідження. Положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці, характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення дисертаційного дослідження, наукових публікацій автора, фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація А. А. Леоненка є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Разом з тим, ознайомлення з дисертаційним дослідженням А. А. Леоненка дозволяє висловити окремі побажання і критичні судження, які потребують додаткової аргументації чи дискусії:

1. Формулюючи кількість та назви підрозділів роботи, дисертант таким чином фактично визначив і кількість завдань (проблем, які потребують розв'язання у ході дослідження). Проте обрав інший шлях, а саме: закріпив підрозділів 10, а завдань 7.

2. У ході наукового пошуку здобувач вивчив матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень, тим самим дослідивши 90 вироків судів у період 2014–2021 років (стор. 18). На думку офіційного опонента, для більшої репрезентативності дисертаційного дослідження автору необхідно було б охопити не лише зазначені періоди, а значно ширший діапазон, наприклад 2014–2023 роки, тим самим показати, яким чином воєнна агресія РФ проти України вплинула на вчинення кримінальних правопорушень передбачених ст. 259 КК України.

3. У науковій новизні дисертації зазначається, що дістало подальшого розвитку “Наукове бачення форм взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб’єктами (Служба безпеки України, Офіс Генерального прокуратора, Збройні Сили України, Державна служба з надзвичайних ситуацій та ін.) в інтересах повного та всебічного розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об’єктів власності в умовах повномасштабного воєнного

вторгнення.” (стор. 20–21). Дисертанту слід пояснити, дану позицію під час публічного захисту.

4. У роботі не достатньо приділено увагу інформаційно-аналітичній діяльності, створенню і використанню програмного забезпечення по встановленню IP-адрес мобільних пристроїв, серверів, з яких надходять анонімні, завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Також під час наукової дискусії хотілось би почути від автора, які методи конспірації застосовують зловмисники під час готування та вчинення злочинів передбачених ст. 259 КК України.

5. У списку літературних джерел немає жодного посилання на наукові праці членів разової спеціалізованої вченої ради, хоча насправді у всіх членів разової ради такі публікації за темою дисертації існують.

Разом з тим, зроблені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, не піддають сумніву основні наукові результати, які отримані автором особисто, і підтверджують лише складність досліджуваної А. А. Леоненка проблематики.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Леоненка Андрія Анатолійовича “Розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності” є завершеною, самостійною підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що у сукупності розв'язують конкретне науково-прикладне завдання, яке має істотне значення для кримінального і кримінального процесуального права, юридичної психології та полягає у комплексному розробленні питань, що стосуються розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та формулюванні обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності його законодавчої регламентації, а також у розробленні рекомендацій щодо практики застосування кримінально-правових та кримінальних процесуальних норм у цій царині. Дисертація відповідає спеціальності 081 “Право”.

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам МОН України.

Дисертація також відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації (зі змінами від 12 липня 2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – **Леоненко Андрій Анатолійович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 “Право”.

Офіційний опонент –
**професор кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
доктор юридичних наук, професор**

Юрій ЛУЦЕНКО

